

KONFRATERNITY VYBRANÝCH KONVENTŮ ŘEHOLNÍCH KANOVNÍKŮ SV. AUGUSTINA PRAŽSKÉ ARCIDIECÉZE Z DOBY PŘEDHUSITSKÉ (ROUDNICE, JAROMĚŘ, ROKYCANY A SADSKÁ). DIPLOMATICKÁ STUDIE

Confraternities of Selected Convents of Canons Regular of St Augustine in the Archdiocese of Prague in the Pre-Hussite period (Roudnice, Jaroměř, Rokycany and Sadská). A Diplomatic Study

Pavel Krafl

DOI: 10.17846/CL.2023.16.2.24-35

Abstract: KRAFL, Pavel. *Confraternities of Selected Convents of the Canons Regular of St Augustine in the Archdiocese of Prague in the Pre-Hussite period (Roudnice, Jaroměř, Rokycany and Sadská). A Diplomatic Study.* The convents of different monasteries of the order of the Canons Regular of St Augustine concluded confraternities between each other. The tool used to conclude confraternities was a confraternity document, and this bound the convent to fulfil certain obligations. In this study, the author focuses on those monasteries whose archives are not extant. In such cases, we can only study confraternities on the basis of documents which have been kept in the archives of other monasteries. The subject of study is the confraternities among convents for monasteries in Roudnice, Jaroměř, Rokycany and Sadská, which were located within the territory of the Archdiocese of Prague. The necrology of the Roudnice monastery and that of the monastery in Kazimierz near Cracow proved to be helpful sources. For the four monasteries mentioned, a study of the documents demonstrated five confraternities. Necrologies demonstrated a number of other confraternities with the Roudnice and Kazimierz convents.

Keywords: *confraternity, monastery, Canons Regular of St. Augustine, Archdiocese of Prague, Bohemia, medieval document, Middle Ages*

Úvod

Řád řeholních kanovníků sv. Augustina nebyl exemptní a s tím souvisí skutečnost, že chybělo centrální řízení. Jednotlivé kláštery byly podřízeny diecézním biskupům a neexistovaly vazby mezi kláštery založené na filiaci. Namísto těchto vazeb správní povahy konventy řádu vytvářely mezi sebou síť vztahů v podobě konfraternit, které byly založeny na recipročních bohoslužebných a modlitebních aktivitách, vytvářeli jimi duchovní společenství. Nástrojem pro uzavírání konfraternit byla listina, kterou se konvent zavazoval k příslušným povinnostem. Vydavatelem je představený a konvent jednoho kláštera, příjemcem je představený a konvent druhého kláštera.¹ Následně obvykle představený a konvent druhého kláštera vydali analogickou listinu ve prospěch představeného a konventu prvního kláštera. Konfraternitní listiny byly v kláštorech roudnického

¹ Až na výjimku, kterou si představíme níže.

okruhu formulovány jednotně podle rozšířeného formuláře. Jak vyplývá ze znění těchto listin, podstatou konfraternity bylo celebrování mše, zpěv žalmů a odříkání modliteb Otčenáš a Zdravas Maria za zemřelé bratry spřáteleného konventu po jejich smrti a posléze ve výroční den zpěv žalmů, menší vigílie a celebrovaná mše (Krafl 2003, 18; Krafl 2018, 61, 63, 65–66; Krafl – Mutlová – Stehlíková 2010, 55, 58, 62; Krafl 2022a, 87). Znění listiny reflektuje ustanovení roudnických statut (Ebersonová 2021, 130–132).²

Cílem statě je popsat konfraternity vybraných konventů řádu řeholních kanovníků sv. Augustina v pražské arcidiecézi. Výběr se omezuje na kláštery, jejichž archiv se nedochoval. Jedná se o konventy klášterů v Roudnici nad Labem (založen 1333), Jaroměři (1349), Rokycanech (1361) a Sadské (1362) (Vlček – Sommer – Foltýn 1997, 267, 621, 622, 632; Machilek 1976, 138). Stranou našeho zájmu budou konfraternity se světskými osobami.

U této čtveřice klášterů jsme odkázáni na konfraternitní listiny, které se dochovaly v archivech jiných klášterů tohoto řádu nebo v jiných institucích. Zejména se jedná o archiv kláštera na Novém Městě pražském (na Karlově) a archiv kláštera v Třeboni, které jsou uloženy v Národním archivu v Praze v rámci skupiny fondů označované Archivy zrušených klášterů.³ Tyto listiny byly nedávno vydány in extenso (Krafl 2022b).⁴ Dobře se zachoval archiv východočeského kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Lanškrouně, který se nachází v Moravském zemském archivu v Brně jako fond se zavádějícím názvem E 3 Augustiniáni Olomouc.⁵ Cenný soubor představuje Farní archiv v Kladsku, dnes uložený v kladském klášteře jezuitů, který je téměř výlučně složen z listinného materiálu někdejšího kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Kladsku.⁶ Zachován dodnes je archiv stále fungujícího kláštera Božího Těla řeholních kanovníků sv. Augustina v Krakově-Kaziměři.⁷ Mnohé z listin z někdejšího archivu kanonie ve Šternberku jsou dochovány bohužel toliko v kopiích ze 17. století, který je dnes uložen ve fondu Augustiniáni Šternberk v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.⁸ Některé listiny týkající se rokycanských konfraternit se nacházejí v Archivu města Rokycany, dnes součásti Státního oblastního archivu Plzeň – Státního

² Nahlédneme-li do sousedních zemí, pak mají podrobně rozepsaná ustanovení týkající se liturgie statuta vídeňského konventu řeholních kanovníků sv. Augustina (Krafl 2016, 29–33).

³ Národní archiv (dále NA) Praha, Archivy zrušených klášterů (dále AZK), Řádový archiv (dále ŘA) Karlov, ŘA Třeboň.

⁴ Jinak listiny eviduje katalog Schubert 1901, 4–5, 8–11. Pro období Václava IV. jsou základní informace o listinách dále otištěny v registrovém katalogu doby Václava IV. (Beránek – Beránková 2006; Beránek – Beránková 2007).

⁵ Moravský zemský archiv (dále MZA) Brno, E 3 Augustiniáni Olomouc. – Listiny jsou in extenso vydány v diplomatárii lanškrounského kláštera (Krafl – Mutlová – Stehlíková 2010, 103–397). Regestově jsou zpracovány v registrovém katalogu doby Václava IV. (Krafl 2010).

⁶ Klášter jezuitů Kladsko, Farní archiv. – Listiny pro období do roku 1382 jsou in extenso otištěny v diplomatárii kladského kláštera (Krafl – Blechová 2018). Listiny, které potřebujeme pro následné období, jsou editovány časopisecky (Krafl 2019, 103–107).

⁷ Klášter Božího Těla Lateránských řeholních kanovníků Krakov-Kaziměř, Klášterní archiv. – Aktuální listiny z archivu jsou editovány časopisecky (Krafl 2003, 21–29).

⁸ Zemský archiv (dále ZA) Opava, pobočka Olomouc, Augustiniáni Šternberk, sign. 167, Liber fundationum, confirmationum, privilegiorum, liberae electionis, terminorum, item emptionum, commutationum, contractuum, venditionum, haereditatum, omnium pagorum ad canonia Sternberg canonicorum regularium ordinis sancti Augustini spectantium, pag. 150–158. – Soupis konfraternitních listin z tohoto kopiáře je k dispozici ve sdruženém inventáři fondů augustiniánů eremitů a řeholních kanovníků sv. Augustina Moravského zemského archivu v Brně (Švábenský 1959, 53). Jedna z listin je edičně zpřístupněna časopisecky (Krafl [2008], 215–216).

okresního archivu v Rokycanech.⁹ Z listin archivu roudnického kláštera máme dnes k dispozici pouze kopiář obsahující výběr z listin, které v původním archivu nepochybně byly. Pro naše potřeby ovšem není aktuální (Emler 1893). Středověké opisy konfraternitních některých listin roudnického konventu lze nalézt v rukopise Národní knihovny sign. XIX B 3.¹⁰ Některé konfraternitní listiny jsou vydány v českomoravských regestech (Blechová 2017).

Základní literaturu k řeholním kanovníkům sv. Augustina ve střední Evropě shrnul autor článku (Krafl 2015, 23-42), tentýž podal výklad o literatuře k dějinám řádu v českých zemích ve středověku (Krafl 2015, 43-63; 2018, 9-24). Vzhledem k terminologické neustálenosti a především užívání nesprávného označení augustiniáni nebo všeobecně rozšířeného, nicméně nesprávného pojmu augustiniáni kanovníci ve starší odborné literatuře je třeba odkázat na terminologický rozbor užívaného jména řádu, s tím, že vhodné je užívání oficiálního označení *řeholní kanovníci sv. Augustina* a přípustné je označení *augustiniánské kanovníci*. Není-li řeč též o jiném řádu ze skupiny řádů řeholních kanovníků (např. premonstráti či antonité), pak lze užít i zkrácené znění oficiálního názvu v podobě *řeholní kanovníci* (Krafl 2009, 148-155; 2015, 13-22). Soustavně jsou zpracovány konfraternity lanškrounského konventu řeholních kanovníků sv. Augustina (Krafl – Mutlová – Stehlíková 2010, 55-64), konfraternity kladského kláštera řeholních kanovníků (Krafl 2017, 7-13; 2018, 61-68), konfraternity kláštera řeholních kanovníků v Praze Na Karlově (Krafl 2022a, 79-89) a konfraternity kaziměřského konventu řeholních kanovníků (Krafl 2003, 9-20). Jenom stručně a bez hlubšího rozboru jsou v literatuře registrovány konfraternity rokycanského konventu (Zahradník 2001, 121), třeboňského konventu (Kadlec 2004, 81) a dalších konventů (Machilek 1976, 116).

Roudnice nad Labem

Originál nejstarší konfraternitní listiny vydané roudnickými řeholními kanovníky sv. Augustina se dochoval ve Farním archivu v Kladsku. Pochází z 24. září 1362 a v určitém ohledu se odlišuje od ostatních konfraternitních listin. Vydal ji probošt Mikuláš a konvent tamního kláštera Panny Marie. Výjimka spočívá v tom, že je vystavena pro dva konventy, konkrétně pro spolubratry v klášteře v Kladsku a v Jaroměři, oba na území pražské arcidiecéze. Další zvláštností je, že příjemci listiny jsou též spolupečetiteli. Bylo tedy přivešeno šest pečetí, konkrétně se jedná (v uvedeném pořadí) o pečeť probošta kláštera v Roudnici Mikuláše, konvent kláštera v Roudnici, probošta kláštera v Kladsku Jana, konvent kláštera v Kladsku, konvent kláštera v Jaroměři a probošta kláštera v Jaroměři. Jeden z originálů listiny se dochoval v archivu kladského kláštera, tedy v kladském farním archivu. Všechny pečeti jsou poškozené nebo fragmentárně dochované, s výjimkou pečeti jaroměřského probošta. Z pečeti roudnického probošta Mikuláše se dochoval toliko fragment horní části. Jeho pečeť byla ze zeleného vosku, pečeť konventu v Jaroměři je černé barvy, ostatní pečeti jsou z přirozeného vosku. Pečeti konventů jsou kulaté. Všechny tři pečeti proboštů jsou špičatěoválné. Na dorsu jsou dvě příjemecké poznámky ve znění „Littera fraternitatis Rudnicz“ a „Rudnicensis et Iermirensis“. Písmo je úhledná minuskula na pomezí listinného písma a písma knižního. Na začátku je zdobná iniciálka „I“ za níž následuje zvýrazněné „n“ ve slově „In“.

⁹ Státní oblastní archiv (dále SOA) Plzeň – Státní okresní archiv (dále SOkA) Rokycany, Archiv města Rokycany (dále AMR). Za zprostředkování fotografií listin děkuji p. Mgr. Vladimíře Týcové z tohoto archivu.

¹⁰ Národní knihovna (dále NK) Praha, sign. XIX B 3, fol. 204v–205r. K rukopisu viz Dragoun – Ebersonová 2015, 511–515.

Na prvním řádku mají další dvě písmena v textu prodloužené horní dříčky.¹¹ Listina se dále dochovala ve středověkém opise, a to v rukopise roudnického kláštera XIX B 3. Text je psán bastardou, v úvodním slově „In“ absentuje písmeno „I“, písmeno „n“ je provedeno v podobě iniciálky.¹²

Následuje konfraternitní listina z 14. února 1368. Vydavatelem je opět roudnický probošt Mikuláš a jeho konvent, příjemcem je probošt Beneš a konvent řeholních kanovníků sv. Augustina v Třeboni. Originál je napsán krásnou diplomatickou minuskulou. Text, jako u ostatních listin začíná slovem „In“, přičemž počáteční iniciálka „I“ chybí, nebyla domalována a první řádek začíná zvýrazněným písmenem „n“. Na dorsu listiny je příjemecká poznámka v podobě „Litera fraternitatis cum Rudnicensibus“. Přivěšena je špičatěoválná pečeť probošta Mikuláše zelené barvy, jedná se o fragment levé dolní části. V pečetním poli jsou dvě postavy. Druhá pečeť náleží roudnickému konventu, je kulatá, z přirozeného vosku. V pravé dolní a levé horní části je poškozena legenda. V pečetním poli je zobrazeno korunování Panny Marie. Je to stejný typ pečeti jako na listině z roku 1362.¹³ Třetí konfraternitní listina je dochována toliko prostřednictvím opisu z kopiáře šternberského kláštera ze 17. století. Byla vydána dne 27. ledna 1373. Jako vydavatel je uveden probošt roudnického konventu Mikuláš a tamní konvent.¹⁴

Čtvrtá a pátá dochovaná konfraternitní listina jsou též výjimečné, a to ze dvou důvodů. Listiny jsou vydány oběma smluvními konventy společně a mají odlišné znění od ostatních listin formulovaných podle jednotného formuláře. Další specifikum čtvrté listiny spočívá v tom, že smluvním konventem byl konvent jiného řádu než řádu řeholních kanovníků sv. Augustina. Jedná se klášter kartuziánů „před Prahou“ na území dnešního Smíchova, který byl nejstarším klášterem tohoto řádu v českých zemích (Vlček – Sommer – Foltýn 1997, 586-587). K dispozici ji máme toliko v opise v rukopise XIX B 3. Umístěn je na spodním okraji folia.¹⁵ Vydavateli jsou probošt Mikuláš a konvent roudnického kláštera a převor Jan konvent domu Hortus beatae Mariae před Prahou. Vydána je 12. června 1376. Místo vydání není uvedeno.

V páté konfraternitní listině dochované v originále jako společní vydavatelé vystupují Mikuláš, probošt kláštera v Roudnici nad Labem, roudnický konvent, Jindřich, probošt kláštera sv. Mikuláše a Kateřiny v Lanškrouně a lanškrounský konvent. Jedná se o jedinou známou společnou konfraternitní listinu, jediný případ, kdy dvě smluvní strany vydaly společně listinu. Listina je datována do 1. července 1381, místo vydání není uvedeno, proto nevíme, zda vznikla v roudnickém klášteře nebo v lanškrounském klášteře (Krafl – Mutlová – Stehlíková 2010, 135-136, č. 11; Krafl 2010, 70-71, č. 54). První variantu můžeme považovat za pravděpodobnější. Vzniku listiny musel logicky předcházet souhlas obou konventů. Jak je stanoveno i v roudnických statutech, listina musela být před zpečetěním konventní pečeti přečtena konventu v kapitule (Ebersonová 2021, 158). Vzniku listiny tedy muselo předcházet jednání a schválení v obou konventech. Je to organizačně složitější, a proto se zřejmě v prostředí roudnického okruhu řeholních kanovníků sv. Augustina vydávání společné konfraternitní listiny neprosadilo. Jak bylo naznačeno i tato listina má odlišné textové znění ve srovnání s užívaným a rozšířeným formulářem v rámci roudnického okruhu klášterů řádu. Formulace listiny jsou méně konkrétní. Znění listiny je (až na závěr) totožné s textem listiny vydané společně s kartuziány roku 1376.

¹¹ Klášter jezuitů Kladsko, Farní archiv, sign. A 8 a. Edice listiny viz Krafl – Blechová 2018, 106–108, č. 27. Srov. Krafl 2017, 10; 2018, 64–65.

¹² NK Praha, sign. XIX B 3, fol. 204v-205r.

¹³ NA Praha, AZK, ŘA Třeboň, inv. č. 122. Edice listiny viz Blechová 2017, 141, č. 200.

¹⁴ ZA Opava, pobočka Olomouc, Augustiniáni Šternberk, sign. 167, pag. 150–151. Datovací formule byla stejným písařem, který psal text, opravena. V označení dne opomenul slovo „septima“, které nadepsal nad řádek. Tamtéž, pag. 151.

¹⁵ NK Praha, sign. XIX B 3, fol. 205r.

Text listiny z roku 1381 je psán úhlednou diplomatickou minuskulou. Po celé délce levého okraje textu se rozkládá iniciálka „I“, za níž na prvním řádku následuje zvýrazněné „n“. V prvním řádku mají vybraná písmena výrazně prodloužená a zdobená dřívky nebo jsou použity majuskule. Horní dřík grafému „d“ je dvakrát přeškrtnutý a je proveden do smyčky (2x), dřík u malého „l“ má v jednom případě zdobné zakončení v podobě stupňovitě zakončených čárek. V jiném případě je dřík „l“ vyzdoben výstupky po levé straně. Ze všech tří listin je tato nejlépe provedena a je nejvíce zdobná. Každá z tří listin byla psána odlišnou písařskou rukou. Na listině jsou přivěšeny čtyři pečeti. Jedná se o pečeť roudnického probošta Mikuláše, která je špičatěoválná, černé barvy. Horní část pečeti je ulomena. V pečetním poli jsou dvě postavy, je to stejný typ jako na předchozí listině z roku 1368. Druhou pečetí je pečeť roudnického konventu z přirozeného vosku, má ulomenou pravou horní část. Jedná se o stejný typ jako u předchozích listin. Třetí v pořadí je špičatěoválná pečeť lanškrounského probošta Jindřicha černé barvy, v pečetním poli je sv. Kateřina s kolem. Čtvrtá je pečeť lanškrounského konventu z přirozeného vosku, v pečetním poli jsou uprostřed Panna Marie s Ježíškem, po její pravici je sv. Mikuláš a po levici sv. Kateřina.¹⁶

Je dochována jedna konfraternitní listina, která byla vyhotovena pro roudnický konvent. Vydali ji Blažej, probošt kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Rokycanech a tamní konvent dne 17. dubna 1368.¹⁷

Tabulka: I. Dochované konfraternitní listiny vydané roudnickým konventem pro jiné konventy a jinými konventy pro roudnický konvent

Listiny vydané roudnickým konventem	Listiny vydané pro roudnický konvent
24. září 1362 pro Kladsko a Jaroměř	
14. února 1368 pro Třeboň	
	17. dubna 1368 z Rokycan
27. ledna 1373 pro Šternberk	
12. června 1376 (společná listina s kartuziány před Prahou)	
1. července 1381 (společná listina s Lanškrounem)	

Jaroměř

Nejstarší z dochovaných konfraternitních listin vydaná jaroměřskými řeholními kanovníky je opsána do kopiáře šternberského kláštera. Vydavatelem je Jakub, probošt kláštera Panny Marie řeholních kanovníků sv. Augustina v Jaroměři, a jeho konvent, listina byla vystavena pro konvent ve Šternberku. Datována je do 18. května 1376.¹⁸ Ještě téhož roku jaroměřský probošt Jakub a konvent vystavili konfraternitní listinu pro probošta Beneše a konvent v jihočeské Třeboni, datována je do 30. října 1376. Jedná se o listinu napsanou krásným úhledným písmem, diplomatickou minuskulou. Lze říci, že v rámci prostudovaných konfraternitních listin je jednou z nejuhlednějších. Textu je předsazena zdobná iniciálka „I“ se zvýrazněným „n“ v počátečním „In“. Zvýrazněna jsou vybraná písmena v prvním řádku, která mají dlouhý horní dřík nebo zvětšené břívko, většinou

¹⁶ MZA Brno, E 3, sign. D 5. K pečetem lanškrounského probošta Jindřicha a lanškrounského konventu viz Krafl – Mutlová – Stehlíková 2010, 70–72.

¹⁷ Listina bude popsána níže v rámci výkladu o listinách rokycanských řeholních kanovníků.

¹⁸ ZA Opava, pobočka Olomouc, Augustiniáni Šternberk, sign. 167, pag. 151–152.

písmena na začátku slov, ale i uprostřed. Prodloužené horní dříky jsou z levé strany vroubkovány (tři až čtyři zaoblené výstupky). Písař při psaní na desátém řádku provedl drobnou emendaci (jedná se přeškrtnutý grafem „d“ na konci řádku), pokračoval pak na dalším řádku, kde náležité slovo „dies“ v příslušném pádu napsal. Na dorsu listiny je přijemecská poznámka ve znění „Littera fraternitatis cum Iarmyrensibus“. Přivěšena je špičatěoválná pečeť konventu zelené barvy a špičatěoválná pečeť probošta z přírodního vosku (v tomto pořadí). V pečetní poli konventní pečeti je madona s dítětem, v pečetním poli proboštovy pečeti je nezřetelná postava. Pečeť probošta Jakuba je totožná s pečetí z výše popsané listině roudnického konventu z roku 1362, konventní pečeť je odlišná.¹⁹ Pořadí pečetí, kdy je na prvním místě pečeť konventu a až na druhém místě pečeť představeného kláštera, tedy probošta, je neobvyklé. Zaznamenali jsme je u dvou listin a zřejmě se jedná o zvyklost zavedenou v jaroměřském klášteře. Je výrazem výrazného respektu, kterému se konvent těšil.

Jedenadvacet let poté, dne 1. dubna 1397, probošt Jakub a konvent v Jaroměři vydali konfraternitní listinu pro lanškrounské augustiniánské kanovníky. Písmo je bastardní. Na začátku je zdobně provedena iniciálka „I“. Na dorsu je přijemecská poznámka „Confraternitas Iaromirensium“. V levé části listiny je v místě přehybu uprostřed skvrna. Pečeť probošta je deperditní, pečeť konventu je špičatěoválná z přírodního vosku, stejného typu jako na předchozí listině, je silně poškozená a vícenásobně zlomená.²⁰ Poslední z dochovaných listin vznikla dne 5. července 1412, vydal ji opět probošt Jakub a konvent jaroměřského kláštera ve prospěch konventu řeholních kanovníků sv. Augustina v Kaziměři u Krakova. Písmo je bastardní. Text začíná písmenem „I“ v podobě iniciálky, za ním následuje výrazně zvětšené a zdobně provedené „n“. Zvýrazněna jsou vybraná písmena v prvním řádku. V levé horní části v místě přehybu je text vybledlý. Obě pečetě, jak konventu tak probošta, jsou ztraceny.²¹

Na základě rozboru středověkých signatur u konfraternitních listin z někdejšího archivu pražského kláštera Panny Marie a sv. Karla Velikého řeholních kanovníků sv. Augustina vyplynulo, že je několik listin deperditních. Nelze vyloučit, že jedna z nich pocházela z jaroměřského kláštera (Krafl 2022a, 84-86). S jistou opatrností tedy můžeme uvažovat i o možné konfraternitě s pražským konventem. Jaroměřský konvent je dále jediným ze všech zde popisovaných konventů, u kterého se dochovala vyhotovená pro něj listina. Je to výše uvedená listina roudnického probošta Mikuláše a roudnického konventu z 24. září 1362.

Rokycany

Z konfraternitních listin vystavených proboštem a konventem kláštera Panny Marie v Rokycanech se do dnešních dnů dochovaly čtyři kusy. První dochovaná listina je v originále v někdejšímu archivu města Rokycan, dnes ve Státním okresním archivu Rokycany. Datována je do 17. dubna 1368, vydali ji probošt kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Rokycanech Blažej a tamní konvent. Je vydána ve prospěch konventu v Roudnici nad Labem. Jako písmo je použita diplomatická minuskula, předsazena je iniciálka „I“, za ní zvýrazněné „n“ v počátečním slově „In“. Na dorzu je vybledlá poznámka z 15. století „[Littera] f[raternitatis] f[ratribus] in R[u]dnic.“²² Specifikem toho originálu listiny je, že byl vydán rokycanskými řeholními kanovníky, ale ocitl se v archivu rokycanského kláštera, jehož některé listiny se dnes nacházejí v Archivu města Rokycany. Uložení

¹⁹ NA Praha, AZK, ŘA Třeboň, inv. č. 127. Edice listiny viz Krafl 2022b, 201-202, č. 2.

²⁰ MZA Brno, E 3, sign. D 9. Edice listiny viz Krafl – Mutlová – Stehlíková, 2010, 178-179, č. 28; Krafl 2010, 165, č. 303.

²¹ Archiv Kláštera Božího Těla Krakov-Kaziměř, sign. 39. Edice listiny viz Krafl 2003, 23-24, č. 3.

²² SOA Plzeň – SOkA Rokycany, AMR, sign. G 3. Edice viz RBM VIII/2, s. 168-169, č. 242.

listin rokycanského kláštera včetně této konfraternitní listiny zřejmě souvisí se zájmem měšťanů Rokycan o přechovávání cenností a knihovny konventu, což roku 1457 řešil administrátor pražského arcibiskupství Václav z Krumlova (Zahradník 2001, 122). Uložení konfraternitní listiny z roku 1368 v archivu kláštera v Rokycanech již ve středověku dokládá výše uvedená dorzální poznámka. Jednat se může o druhé vyhotovení listiny, které si pro sebe rokycanští řeholní kanovníci zhotovili, nebo tento originál, pokud byl jediný, nebyl do roudnického kláštera z nějakého důvodu doručen. Třetí vysvětlení, které lze považovat za nejpravděpodobnější, souvisí s pokusem o obnovení konventu po husitské revoluci z roudnického kláštera. Po vstupu táboritů do města Rokycany roku 1421 klášter zanikl, k pokusu o obnovu došlo roku 1445, kdy byl roudnickým proboštem Matyášem navržen a administrátorem pražského arcibiskupství potvrzen za probošta kláštera v Rokycanech roudnický kapitulár Matěj st. Beran (Zahradník 2001, 122-123). Právě on nebo někdo jiný z roudnického kláštera mohl listinu vyzvednout z archivu roudnického kláštera a přinést do Rokycan.

Druhou dochovanou listinu rokycanského kláštera nalezneme v někdejší archivu třeboňského kláštera. Vydavatelem je probošt Blažej a tamní konvent, listina je z 5. listopadu 1376. Použito je bastardní písmo, na začátku textu je jednoduchá iniciálka. Na dorzu je příjemecká poznámka ve znění „Littera fraternitatis cum Rokyczanensibus“.²³ Třetí dochovanou listinu vydal Domaslav, probošt kláštera Panny Marie řeholních kanovníků sv. Augustina v Rokycanech, a tamní konvent pro pražský konvent téhož řádu. Text je na několika místech poničen. Psána je bastardou. Přítomna je zdobná iniciála „I“, která je, na rozdíl od jiných listin, posazena na prvním řádku. V podobě zdobné iniciály je též písmeno „Q“ ze začátku arengy (též na prvním řádku). Na prvním řádku jsou ještě zvýrazněna dvě písmena. Na dorzu je příjemecká poznámka s vyznačením signature, pod níž listina byla uložena v archivu pražského kláštera, „Fratrum de Roki{cz}an. G VIII“.²⁴ Písař nedokončil datovací formuli v listině, neznáme tedy přesné datum, kdy byla vydána. Zařadit ji lze do let, kdy byl Domaslav v úřadě probošta kláštera, tedy do období po 24. září 1380 a před 20. listopadem 1397 (Krafl 2022a, 82-83). Opis poslední dochované konfraternitní listiny nám přináší kopiář šternberského kláštera. Z jejího textu vyplývá, že ji vydal opět probošt Domaslav a konvent, přirozeně pro šternberský konvent. Datována je do 14. června 1388.²⁵

Na listině z roku 1376 je přivěšena špičatěoválná pečeť probošta Blažeje, která má zelenou barvu, a kulatá pečeť konventu z přirozeného vosku. Horní část pečetního pole proboštské pečeti je zničená. Na listině z roku 1368 se pečeť probošta Blažeje nedochovala. Na listině z let 1380 – 1397 je přivěšena pečeť probošta Domaslava, která je špičatěoválná a má zelenou barvu. V pečetním poli proboštské pečeti je Panna Maria. Byť je Blažejova pečeť poničena, lze konstatovat podobnost pečeti obou proboštů. Na listinách z roku 1368, 1376 a 1397 je přivěšen stejný typ pečeti rokycanského konventu, vždy z přírodního vosku, přičemž na listině z roku 1368 se zachoval toliko malý fragment z pečeti. V pečetním poli této konventní pečeti je madona s dítětem.

V knize z Archivu města Rokycany, která obsahuje též stručné registry nebo opisy listin týkající se dějin rokycanského kláštera, je rukou 18. století zapsán stručný regist konfraternitní listiny sadského kláštera z roku 1383, bez uvedení denního data. Pokud tato listina existovala, pak se nedochovala. Jedná se informaci velmi pozdní a tedy méně spolehlivou, proto ji nebudeme zohledňovat.²⁶

²³ NA Praha, AZK, ŘA Třeboň, inv. č. 129. Edice listiny viz Krafl 2022b, 204-205, č. 4.

²⁴ NA Praha, AZK, ŘA Karlov, inv. č. 5. Edice listiny viz Krafl 2022b, 207-208, č. 7. K listině srov. Krafl 2022a, 82.

²⁵ ZA Opava, pobočka Olomouc, Augustiniáni Šternberk, sign. 167, pag. 155-156.

²⁶ SOA Plzeň – SOKA Rokycany, AMR, sign. G 48, pag. 230. Konfraternitu zmiňuje Zahradník 2001, 121.

Sadská

Nejstarší dochovaná originální listina sadských řeholních kanovníků sv. Augustina je z 28. října 1376. Vydavatelem je probošt kláštera sv. Apolináře v Sadské Beneš a sadský konvent. Příjemcem je Beneš, probošt kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Třeboni, a tamní konvent. Písmo je velmi úhledné, bastardní se zaokrouhlenými tvary, s velmi jasným odlišením silných a vlasových tahů. Co se týče zpracování textu písařem, lze poznamenat, že v jednom místě opomenul napsat slovo, které posléze menším písmem nadepsal nad příslušné místo, kde scházelo. V jiném případě napsal slovo, které do textu nepatří a označil je tečkami pod řádkem. Text je vybaven jednoduchou iniciálkou „I“ se zdobným zakončením v dolní části v podobě jakési visící pentle. V horní části iniciálky zprava přiléhá kresba hlavy s otočené směrem k prvnímu řádku. Z úst jí vychází zatočená čára (snad vyřčená slova?). Na dorzu listiny je příjemecká poznámka z třeboňského kláštera ve znění „Littera fraternitatis cum Saccensibus“.²⁷

Druhou listinu známe z opisu ve šternberském kopiáři. Vydavatelem je opět sadský probošt Beneš a jeho konvent, datována je do 21. června 1382. Příjemcem je konvent ve Šternberku.²⁸ Třetí prokázanou konfraternitní listinu zhotovili probošt Beneš a konvent kláštera v Sadské dne 7. ledna 1389 pro klášter řeholních kanovníků sv. Augustina na Novém Městě pražském. Listina je psána písmem vykazujícím kurzívní rysy. Je tedy i méně zdobné, na začátku textu je zvýrazněno „In“, počáteční „I“ je prodlouženo do iniciálky. Na dorzu je příjemecká poznámka s vyznačením signatury v archivu pražského kláštera, „Littera fratrum de Saczka. G IIII“.²⁹ V poslední dochované listině již vystupuje probošt Matěj a sadský konvent. Vydána byla dne 15. listopadu 1414 pro konvent kláštera v Kaziměři u Krakova. Co se týče písma, jedná se o úhlednou bastardu. Text je uvozen zdobnou iniciálkou „I“. Na dorzu je příjemecká poznámka ve znění „De Saczka“.³⁰

U listin z roku 1376 a 1389 jsou vedle sebe přivěšeny pečeti probošta a konventu. Na listině z roku 1414 jsou pečete uspořádány odlišným a méně obvyklým způsobem. Přivěšena je toliko pečeť konventu, a to na pergamenovém proužku uprostřed pliky a pečeť probošta je přitížena na dorzu pečeti konventu. Na listinách z roku 1376 a 1389 je přivěšena menší kulatá pečeť probošta sadského kláštera Beneše. V pečetním poli této pečeti se nachází hlava s mitrou a nimbem, která představuje sv. Apolináře. Na listině z roku 1376 je v pečetní misce a má zelenou barvu. Pečeť je výrazně poškozena, pečetní obraz je výrazně setřelý. Na listině z roku 1389 je bez pečetní misky a má červenou barvu. Zde je pečetní obraz lépe dochován. Dorzální pečeť probošta Matěje z listiny z roku 1414 je špičatě oválná. Je na ní postava s mitrou, který v levé ruce drží kříž, pravou rukou žehná. Na všech třech listinách je přivěšen jeden typ konventní pečeti. Ve všech případech je z přirozeného vosku. Na pečetním poli pečeti konventu je sedící biskup s mitrou a berlou v levici, který žehná svojí pravíci. Opět se jedná o sv. Apolináře. Je z obou stran obklopen třemi postavami. Po levé straně dole je štít. Na listině z roku 1376 má pečeť konventu ulomenou levou horní část. Na listině z roku 1389 je mírně poškozena v místě legendy v levé dolní části.

Nekrologia a konfraternity

Pro vykonávání stanovených bohoslužebných úkonů ve výroční dny bylo třeba evidovat jména jednotlivých zemřelých kapitulářů. Pro tento účel v klášteře sloužilo nekrologium, které je v některých konfraternitních listinách uvedeno coby kalendárium. Nekrologium je tedy důležitým

²⁷ NA Praha, AZK, ŘA Třeboň, inv. č. 125. Edice listiny viz Krafl 2022b, 200-201, č. 1.

²⁸ ZA Opava, pobočka Olomouc, Augustiniáni Šternberk, sign. 167, pag. 154.

²⁹ NA Praha, AZK, ŘA Karlov, inv. č. 12. Edice listiny viz Krafl 2022b, 208-209, č. 8. Srov. Krafl 2022a, 83.

³⁰ Archiv Kláštera Božího Těla Krakov-Kaziměř, sign. 47. Edice listiny viz Krafl 2003, 26-27, č. 6.

dokladem realizace konfraternity u jednotlivých konventů alespoň na této dokumentační úrovni, pochopitelně nevíme, zda byly ony bohoslužebné úkony vždy všemi, kterým z toho plynul závazek, důsledně vykonány. Do dnešních dnů se dochovala dvě nekrologia. Cenné je nekrologium roudnického kláštera.³¹ Ze závěru 15. století pochází nekrologium kláštera v Kaziměři u Krakova, jehož základem je patrně opis nedochovaného staršího nekrologia.³²

Roudnické nekrologium obsahuje jména jaroměřských, rokycanských a sadských kapitulárů. Jsou rozptýlená po celém nekrologiu.³³ Jak vyplývá z nekrologia, anniversarium kapitulárů z rokycanského konventu bylo stanoveno na 22. března.³⁴ Rukopis, v kterém se nachází kaziměřské nekrologium, obsahuje též soupis klášterních konventů, s nimiž kaziměřský konvent měl konfraternitu. V tomto soupise jsou uvedeni roudničtí řeholní kanovníci, jaroměřští řeholní kanovníci a sadští řeholní kanovníci.³⁵ Rokycanští řeholní kanovníci zde uvedeni nejsou, s nimi tedy zcela určitě kaziměřský konvent konfraternitu nenavázal. V kaziměřském nekrologiu jsou jména zemřelých kapitulárů z konkrétního spřáteleného konventu, na rozdíl od roudnického nekrologia, soustředěny k jednomu dni. Nalézáme v něm ovšem toliko jména kapitulárů z roudnického konventu.³⁶ Jména členů jaroměřského a sadského se zde vůbec nevyskytují, byť se v archivu kaziměřského kláštera nacházejí konfraternitní listiny od obou konventů (Jaroměř 1412, Sadská 1414). Je to dáno tím, že oba kláštery na prahu husitské revoluce zanikly a již nebyly obnoveny (Vlček – Sommer – Foltýn 1997, 267, 632). Pokud někdo v Jaroměři nebo v Sadské od uzavření konfraternity do husitské revoluce zemřel, pak zřejmě nedošlo k předání informace. Lze ještě připomenout, že listina od roudnického probošta a konventu pro kaziměřské řeholní kanovníky, pokud byla vydána, se nedochovala. Pokud byla vydána listina kaziměřského probošta a konventu pro roudnické řeholní kanovníky, ani ta se nedochovala. V ideálním případě by vznikly obě uvedené listiny.

Závěr

U každého ze konventů v Roudnici nad Labem, Jaroměři, Rokycanech a Sadské se nám podařilo doložit a představit po čtyřech až pěti konfraternitních listinách vydaných těmito konventy. Originály listiny jsou psány různými typy písem od velmi zdobné diplomatické minuskuly přes řadu bastardních textů až po písma kurzívní povahy. Texty jsou uvozeny více nebo méně zdobnými iniciálkami. Listiny, až na jeden kus, opakují jednotný formulář rozšířený mezi kláštery roudnického okruhu. Až na dvě výjimky se jednalo o listinu vydanou jedním proboštem a konventem pro druhý konvent. Tři specifické listiny, které se odlišují od ostatních, vzešly z roudnického kláštera. První z nich je listina z roku 1362, která je vyhotovena současně pro dva příjemecké konventy. Další specifické listiny roudnického konventu jsou z let 1376 a 1381, odlišují se tím, že vydavatelem jsou oba konventy, které takto konfraternitu uzavírají na základě dvoustranné dohody. Tím je zajištěna akceptace oběma konventy. Tyto listiny mají podobnou nebo téměř totožnou textovou podobu, která se odlišuje od ostatních listin standartního formuláře. Některé konfraternity lze doložit nebo potvrdit jejich fungování prostřednictvím nekrologia. Roudnický nekrolog dokládá

³¹ NK Praha, sign. XIX B 3, fol. 66v–117r.

³² NA Krakov, Archiv města Krakova (dále AMK), sign. K 888, pag. 35-132.

³³ NK Praha, sign. XIX B 3: kapituláři z Jaroměři jsou např. na fol. 67r, 72v, 93r, 94v, 98v, 102r, 103v, 105v, 107v; kapituláři z Rokycan jsou např. na fol. 71r, 72v, 86r, 88r, 89r, 99r, 107v, 109v, 111r, 115r; kapituláři ze Sadské jsou např. na fol. 78r, 82v, 89r, 89v, 91r, 98r, 99r, 100v, 103v, 104v, 105v, 111r, 113r, 115r, 116v.

³⁴ NK Praha, sign. XIX B 3, fol. 80r.

³⁵ NA Krakov, AMK, sign. K 888, pag. 264.

³⁶ Tamtéž, pag. 72.

fungování konfraternity se všemi třemi ostatními konventy, které jsou předmětem našeho zájmu. Kaziměřské nekrologium dokládá fungování konfraternity s roudnickým konventem, přestože nevíme nic o konfraternitních listinách. Potvrdilo neexistenci konfraternity kaziměřských a rokycanských řeholních kanovníků. Formálně uzavřená konfraternita kaziměřských s jaroměřskými a sadskými řeholními kanovníky se zřejmě prakticky nerealizovala. Jinak je třeba mít na paměti, že prokázané konfraternity představují pouze část z konfraternit daných konventů. Deperditní jsou listiny ze zaniklých klášterů v Roudnici, Jaroměři, Rokycanech i Sadské, tedy příjemecké listiny. A dochované listiny z jiných klášterů nebudou představovat vyčerpávající výčet všech kdysi vydaných konfraternitních listin těchto čtyř konventů.

Tabulka II.: Přehled dochovaných konfraternitních listin vydaných konventy v Roudnici nad Labem, Jaroměři, Rokycanech a Sadské pro jiné konventy

Příjemce listiny	Vydavatel listiny			
	Roudnice	Jaroměř	Rokycany	Sadská
Roudnice			17. duben 1368	
Kladsko	24. září 1362 (současně pro Jaroměř)			
Nové Město pražské			[1380–1397]	7. leden 1389
Jaroměř	24. září 1362 (současně pro Kladsko)			
Rokycany				
Sadská				
Třeboň	14. únor 1368	30. říjen 1376	5. listopad 1376	28. říjen 1376
Lanškroun	1. červenec 1381 (společná listina)	1. duben 1397		
Šternberk	27. leden 1373	18. květen 1376	14. červen 1388	21. červen 1382
Fulnek				
Prostějov				
Kaziměř u Krakova		5. červenec 1412		15. listopad 1414
kartuziáni před Prahou (Smíchov)	12. červen 1376 (společná listina)			

REFERENCES

Beránek, Karel – Beránková, Věra. 2006. Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.–1419 aug. 16.). Tomus V, pars I, fasciculus 1. Pragae.

- Beránek, Karel – Beránková, Věra.* 2007. Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.–1419 aug. 16.), Tomus V, pars I, fasciculus 2. Praeae.
- Blechová, Lenka.* 2017. Regesta Bohemiae et Moraviae diplomatica nec non epistolaria. Pars VIII, fasciculus 2. Praha.
- Dragoun, Michal – Ebersonová, Adéla.* 2015. Soupis roudnických a sadských rukopisů. In Dragoun, Michal – Doležalová, Lucie – Ebersonová, Adéla (eds.). Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem. Praha, 331-565.
- Ebersonová, Adéla.* 2021. Roudnická statuta. Zvyklosti augustiniánské kanonie v Roudnici nad Labem (komentovaná edice a překlad). Praha.
- Emler, Josef.* 1893. Diplomatař kláštera blahoslavené Panny Marie řeholních kanovníků řádu sv. Augustina v Roudnici. Praha.
- Kadlec, Jaroslav.* 2004. Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni. Praha.
- Krafl, Pavel.* 2003. Dokumenty konfraterni českých, morawských i šląských klasztorów z pierwszej połowy XV wieku. Z archiwum klasztoru kanoników regularnych laterańskich w Krakowie-Kazimierzu. In Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie 48, 9-29.
- Krafl, Pavel.* [2008]. Počátky konfraternit řeholních kanovníků sv. Augustina v Kazimierzu s konventy z Čech a Moravy. Edice konfraternitních listin kláštera Těla Páně z moravských archivů. In Łatak, Kazimierz – Makarczyk, Irena (eds.). Przemijanie i trwanie. Kanonicy Regularni Laterańscy w dawnej i współczesnej Polsce. Materiały z Międzynarodowej Konferencji zorganizowanej z okazji 600-lecia fundacji opactwa Bożego Ciała w Krakowie. Kraków, 209-216.
- Krafl, Pavel.* 2009. „Debemus caritatis operibus ferventer intendere.“ Výzkumy dějin řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách a na Moravě období středověku za uplynulá desetiletí. In Časopis Matice moravské 128, 147-169.
- Krafl, Pavel.* 2010. Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.–1419 aug. 16.), Tomus VII. Fontes Archivi terrae Moraviae Brunae. Praeae.
- Krafl, Pavel.* 2015. Ecclesia in Glac frequencius a Christi fidelibus visitetur. Kapitoly z dějin kladské kanonie v době předhusitské. Brno.
- Krafl, Pavel.* 2016. Liturgický zpěv ve statutech vídeňské kanonie sv. Doroty z 15. století. In Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd, 30/2, 29-33.
- Krafl, Pavel.* 2017. Konfraternity kladského kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina. In Východočeské listy historické 37, 7-13.
- Krafl, Pavel.* 2018. Quam ecclesiam in honore sancte Marie Virginis intitolari volumus. Study on the Kłodzko Monastery of Canons Regular of St. Augustine in the Pre-Hussite Period. Canonici regulares sancti Augustini 1. Brno.
- Krafl, Pavel.* 2019. Tři konfraternitní listiny řeholních kanovníků sv. Augustina z přelomu 80. a 90. let 14. století. In Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd (history and didactics of history) 33/1, 103-107.
- Krafl, Pavel.* 2022a. Konfraternity konventu Panny Marie a sv. Karla Velikého na Novém Městě pražském z doby předhusitské [Confraternities of the Convent of Our Lady and St Charles the Great in Prague's New Town in the Pre-Hussite Period]. In Konštantínove listy [Constantine's Letters] 15/2, 79-89.
- Krafl, Pavel.* 2022b. Konfraternitní listiny jednotného formuláře vydané konventy roudnického okruhu řeholních kanovníků sv. Augustina. Edice dosud nevydaných inventárních jednotek z Národního archivu v Praze. In Historia ecclesiastica 13/1, 197-217.
- Krafl, Pavel – Mutlová, Petra – Stehlíková, Dana.* 2010. Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně. Dějiny a diplomatář kláštera / The Regular Canons of St. Augustine in Lanškroun. The History and Diplomatarium of the Monastery. Praha.

- Krafl, Pavel – Blechová, Lenka (eds.), Sedláček, Petr (coop.). 2018.* Diplomatarium monasterii Glacensis canonicorum regularium sancti Augustini ab anno 1350 usque ad annum 1381. Canonici regulares sancti Augustini 2. Brno.
- Machilek, Franz. 1976.* Die Augustiner-Chorherren in Böhmen und Mähren. In Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen–Mähren–Schlesien 4, 107-144.
- Schubert, Anton. 1901.* Urkunden-Regesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens. Innsbruck.
- Švábenský, Mojmir. 1959.* Augustiniánské kláštery. I. Inventáře a katalogy fondů Státního archivu v Brně. Brno.
- Vlček, Pavel – Sommer, Petr – Foltýn, Dušan. 1997.* Encyklopedie českých klášterů. Praha.
- Zahradník, Pavel. 2001.* Klášter augustiniánů – řeholních kanovníků v Rokycanech a jeho knihovna. In Bibliotheca Strahoviensis 4–5, 115-153.

prof. PhDr. Pavel Krafl, Dr.
Constantine the Philosopher University
Faculty of Arts
Hodžova 1
949 74 Nitra
Slovakia
pkrafl@ukf.cz
ORCID ID: 0000-0003-0595-7904
WOS Reseacher ID: M-6153-2013
SCOPUS Author ID: 38761825300